

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2018. május 7.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2018. május 7. 8:00

Időtartam: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Ossza be a 240 percet úgy, hogy minden feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól!

Ha a megoldott feladatokban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót / szavakat húzza át, a helyesnek vélt szót / szavakat pedig írja le újra!

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

SZÖVEGÉRTÉSI ÉS NYELVI-IRODALMI MŰVELTSÉGI FELADATSOR

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget és válaszoljon a kérdésekre!

Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

Ferencz Győző: *Utószó A magyar költészet antológiája című kötethez* (részlet)

(1) Minden antológia az irodalom új kísérlete önmaga meghatározására. Bár feladatuk látszólag az, hogy időről időre hozzáférhetővé tegyék jeles vagy valamiért érdekes szerzők fontosnak tartott műveit, valójában van egy másik, kevésbé látható szerepük is. Mert akár átfogó ígérennyel készülnek, akár csak egy szűkebb szeletet, valamely műfajt, korszakot, irányzatot mutatnak be, esetleg tetszőleges tematikus válogatást kínálnak, közöljenek közismert verseket vagy hívják fel a figyelmet elfeledett művekre, mindenképp az irodalom önképét alakítják. Ez pedig nem lebecsülendő feladat, az irodalom elsősorban antológiáiban gondolja önmagát. Sőt, aligha cáfolható, hogy egyenesen önmagának, tehát szöveg hagyományainak ápolásával hozza létre önmagát. Ennek a műveletnek egyik nélkülözhetetlen eszköze az antológiászerkesztés.

(2) A magyar irodalom nagyon is tudatában van saját értékeinek, és ami megnyilatkozásait illeti, büszkeséggel tekint rájuk. És mégis, vagy talán épp ezért, gazdagságát annyira adottnak veszi, hogy a szavakon túl már kevesebb figyelmet fordít a folyamatos, alkotó, önteremtő önmeghatározásra. Pedig a nézőpontok sokfélesége gazdagítja csak igazán az irodalmi – és azon keresztül az egyéni és közösségi – önismeretet.

(3) A *magyar költészet antológiája* a kezdetektől egészen a közelmúltig válogat a magyar költészet klasszikus szerzőinek alkotásaiból. Közli a magyar líra hagyományosan legjelentősebbnek tartott darabjait, ennyiben tehát történeti és reprezentatív antológiának tekinthető. De csak megszorításokkal az. Mert időben ugyan az 1300 körül keletkezett *Ómagyar Mára-siralom*tól az 1995-ben elhunyt Baka István költészetéig ível, anyaga nem korlátozódik a legismertebb versekre. Annál is kevésbé, hiszen a hagyomány tisztelete sem fedheti el, hogy a túlságos ismertség bizony remekműveket is elkoptathat. Az antológiának az sem célja, hogy a teljesség igényével, minden részletre kiterjedő alapossgal térképezze fel a magyar költészet fejlődéstörténetét. Sokkal inkább szándéka, hogy olyan verseket gyűjtsön egyetlen, jól forgatható kötetbe, amelyek az örökké változó hagyományból múlhatatlan értéként emelkednek ki: klasszikus és élő alkotások maradtak, a klasszikus magyar költészet eleven árama lüktet bennük.

(4) A *magyar költészet antológiája* személyes antológia, amennyiben a válogatást, szerkesztést egyedül végeztem. De miközben meg sem próbálhatom letagadni, hogy személyes ízlésem, vonzalmaim rányomták bélyegüket a válogatásra, legfőbb törekvésem az volt, hogy egyensúlyt teremtsék a mégoly képlékeny költészetkritikai hagyomány és saját szempontjaim között. Ezért szólnom kell arról, hogy miféle szempontok alapján állítottam össze a kötetet, mi került bele és mi maradt belőle ki.

(5) Az antológia lírai versek gyűjteménye. Nem szerepelnek benne népköltészeti alkotások: ráolvasások, népdalok, népballadák. Nem szerepelnek benne fordítások sem, kivételt csak néhány zsoltárfordítás jelent. Ezek azonban a magyar nyelvet beszélők irodalmi tudatába évszázadok alatt magyar költészetként épültek bele. És – akárcsak az *Ómagyar Mária-siralom*, az első jelentős versemlék – átköltésnek, nem szigorú műfordításnak tekinthetők.

(6) Az antológia lehetőség szerint teljes műveket közöl, részleteket csak kivételesen indokolt esetben. A kivételeket Gersei Albert és Gyöngyösi István jelentik, akiket ki kellett volna hagynom, ha ragaszkodom a saját műfaji elveimhez. És Zrínyi Miklós, aki eposzában alkotta legmaradandóbb remekművét. Szegényebb lett volna a kötet, ha a fenti szerzők epikus műveiből nem közlök olyan lírai betéteket, amelyek önálló egységként is megállnak. Ha szigorúan kötöm magam a műfaji korlátokhoz, Tinódi Sebestyént is mellőznöm kellett volna, néhány más középkori verssel együtt. Vörösmarty vagy Arany esetében, akiknek lírai

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

életművéből akár a jelenlegi anyag többszörösét is beválogathattam volna, nem láttam értelmét, hogy részleteket ragadjak ki epikus műveikből. A keresztező műfajú balladát pedig az egyszerűség kedvéért lírai alkotásnak tekintettem. Így, ha engedményekkel is, a kötet mégiscsak a magyar lírai költészet évszázadait mutatja be. [...]

(7) Nem szerepel például a válogatásban Petőfi *Nemzeti dala*. Nem mintha kétségbe vonnám a vers jelentőségét. De művészi értéke elsősorban alkalmi voltában rejlik. A vers hatástörténete ugyan fényesen bizonyítja, hogy milyen rendkívüli teljesítmény, de egyben azt is jelzi, hogy jelentősége a nemzettudat formálásában nem annyira költészettörténeti, hanem inkább történelmi jellegű. [...] A *Nemzeti dal* azonban csak kiragadott példa. Azért emeltem ki épp ezt a verset, mert még mindig tartja magát az a felfogás, amely a költészet értékét az évszázadok során rárótt politikai szerep, történelmi küldetés szerint méri. A *Szeptember végén* vagy az *Elbocsátó, szép üzenet* hiánya bizonyára kisebb feltűnést keltene. [...]

(8) Az antológia semmilyen szempontból nem törekszik teljességre: nem a líratörténet segédkönyve, következésképpen nem szerepel benne minden számottevő magyar költő. [...] És mint ahogy az egész antológia nem kívánja fejezetről fejezetre követni a magyar líra alakulástörténetét, az egyes költőkről sem rajzol miniatűr pályaképeket. [...]

(9) Legfőbb törekvésemet, hogy eleven alkotások kerüljenek a kötetbe, a legnehezebb világosan meghatároznom. Az élő hang igénye gyakran fogalmazódik meg a költők vallomásaiban. Gyökeresen eltérő stíluseszményt valló korszakokban igencsak különböző temperamentumú költők mind arra törekedtek, hogy élő nyelven beszéljenek. Olykor merészen irodalmiatlanul, olykor valamiféle költőivé nemesített kor-nyelven, de abban egyetértve, hogy a vers szövege élettől lüktessen. Balassi Bálint költészete abban múlja felül kortársaiét, hogy – néhány azóta elavult nyelvi sajátosságot leszámítva – olyan, mintha ma szólalna meg. Ugyanezt tapasztaljuk minden élő klasszikusnál, Csokonaitól Aranyon át József Attiláig, Weöresig. És jó néhány, ritkábban emlegetett költőnél is. Ez persze főleg akkor szembeötlő, ha nagy mennyiségben, válogatatlanul olvassuk egy-egy kor költészetét. Ekkor kitűnik, hogy a költészet legnagyobb ellensége maga a költészet. Kevesebb tehetség, kényelem, hamar fakuló kordivatok hatása, bátorság hiánya miatt a vers szövege könnyen belesimul abba a beszédmódba, amely a keletkezése pillanatában költőien hatott. Ilyenkor látni csak igazán, milyen nehéz áttörni a költői megszólalásnak, a költői megszokásnak ezt a korlátját. [...]

(10) *A magyar költészet antológiájában* a költők születésük időrendjében követik egymást. De a kronológia alatt belső szálak rejtett hálózata fut keresztül-kasul és tartja össze a kötetet. Nem a költészet örök, nagy témáira gondolok, amelyek eleve adottak: élet és halál, szerelem és csalódás, öröm, magány, a természet nagy körforgása, az idő múlása, hit, identitás, politika; hanem seregnyi olyan egyéb motívum bukkant fel a versekben, amelyet a szerkesztői elrendezés összefűzhet. A motívumok egy része véletlen párhuzam, más részük utalás korábbi költőkre. [...] Vannak aztán tartalmilag nem rögzített szálak is: egy-egy metrikai forma, például a szapphói strófa kezelése, vagy az élőbeszéd lekottázásának izgalmas kísérletei Fazekastól Szabó Lőrincig és Petriig; szemben a tiszta nyelvzene megteremtésének kísérletével Rimaytól Csokonain és Babbitson át Weöres Sándorig.

Forrás: *A magyar költészet antológiája*. Válogatta és szerkesztette Ferencz Győző. Osiris, 2003. 996-999. A feladathoz igazított szöveg.

Magyarázó jegyzetek

A Ferencz Győző által szerkesztett antológia egykötetes, majd ezer oldalon kínál áttekintést 700 év magyar nyelvű költészetéről. A kötet utolsó verse Baka István (1948-1995) *Csak a szavak* című műve, ennek záró két sora: „a szótáradba írnék be s néha / lapozz föl engem és leszek”.

Petri György (1943–2000) Kossuth- és József Attila-díjas költő, műfordító, újságíró.

Gergei Albert vagy Gyergyai Albert 16. századi költő. Töredékesen fennmaradt széphistóriája a *História egy Árgirus nevű királyfiról és egy tündér szüzleányról*.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Gyöngyösi István (1629–1704) költő. Ismert műve a *Marssal Társalkodó Murányi Venus* című eposz.
Rimay János (1570 körül –1631) költő, a magyar késő reneszánsz legjelentősebb íróegyénisége.
Fazekas Mihály (1766–1828) költő, botanikus.

1. Értelmezze az *Utószó* szövege alapján az alábbi kijelentések aláhúzott fogalmait, kifejezéseit legalább 2-2 érdemi elemmel! (3, 4, 10)

a) A magyar költészet antológiája... történeti és reprezentatív antológiának tekinthető.

2 pont	
--------	--

b) A magyar költészet antológiája személyes antológia.

2 pont	
--------	--

2. „Minden antológia az irodalom új kísérlete önmaga meghatározására” – közli az *Utószó* első mondata. Az alábbiakban magyar költők önmeghatározásaiból, ars poetica érvényű költeményeiből idézünk. Nevezze meg teljes névvel a szerzőket!

a) Indulj dalom,
bátor dalom,
sápadva nézze röptöd,
aki nyomodba köpköd:
a fájdalom.
Az életen, a szinten,
a fénybe kell kerengni,
légy mint a minden,
te semmi.

A szerző teljes neve: _____

b) Ti pedig, szerzettem átkozott sok versek,
Búnál kik egyebet nékem nem nyertetek,
Tűzben mind fejenként égjete, vesszete,
Mert haszontalanok, jót nem érdemletek.

A szerző teljes neve: _____

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. „Vannak tartalmilag nem rögzített szálak is: egy-egy metrikai forma...” hivatkozik a 11. bekezdés az antológiában közölt lírai alkotásokat összekötő verselési rendszerekre. Ezekre példák az alábbi részletek. Állapítsa meg a versrészletek ritmikáját!

- a) Ne kérdezd barátném! mint töltöm időmet,
S távolléted alatt kedvem miben lelem!
Tudod, elvesztettem édes enyegőmet,
Tudod, magam vagyok, mert te nem vagy velem.
Berzsenyi Dániel: *Levéltöredék barátnémhoz*

verselési rendszer: _____

versláb/ütem / sor: _____

2 pont	
--------	--

- b) Amint lassan felült, balvállá-tájt
egy teljes élet minden izma fájt.
Halála úgy letépve mint a géz.
Mert feltámadni éppolyan nehéz.
Nemes Nagy Ágnes: *Lázár*

verselési rendszer: _____

versláb/ütem / sor: _____

2 pont	
--------	--

- c) Roskad a kásás hó, cseperészet a bádogeresz már
elfeketült kupacokban a jég elalél, tovatűnik
József Attila: *Flóra I.*

verselési rendszer: _____

versláb/ütem / sor: _____

2 pont	
--------	--

7. Vizsgálja meg a szöveg 9. bekezdésének egy mondatát!

a) Állapítsa meg az alábbi összetett mondat tagmondatai között a nyelvtani-logikai viszonyt!

„Legfőbb törekvésemet, / hogy eleven alkotások kerüljenek a kötetbe, / a legnehezebb világosan meghatároznom.”

A tagmondatok száma: _____

A tagmondatok közti nyelvtani-logikai viszony pontos megnevezése:

3 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

b) Nevezze meg a 'legnehezebb meghatároznom' szó szerkezetet alkotó szavak mondatrészi szerepét és szófaját!

Mondatrészi szerep	Szófaj
meghatároznom:	meghatároznom:
legnehezebb:	legnehezebb:

4 pont

8. Nevezze meg, milyen retorikai, szövegtani eszközök biztosítják a 9. bekezdés hatásosan felépített gondolatmenetét! Legalább 3 eszközt, eljárást említsen!

3 pont

9. Milyen motivikus-tematikus kapcsolat van az alábbi költemények között?

a) Balassi Bálint: *Áldott szép Pünkösdek...*; Csokonai Vitéz Mihály: *A Reményhez*; Berzsenyi Dániel: *Közelítő tél*; Babits Mihály: *Ősz és tavasz között*; Kosztolányi Dezső: *Szeptemberi áhítat*; József Attila: *Nyár*

Az azonosított motivikus-tematikus kapcsolat:

1 pont

b) Petőfi Sándor: *Minek nevezzelek?*; Ady Endre: *Őrizem a szemed*; Kosztolányi Dezső: *Ilona*; Tóth Árpád: *Esti sugárkoszorú*; Weöres Sándor: *Canzone*; Radnóti Miklós: *Tétova óda*

Az azonosított motivikus-tematikus kapcsolat:

1 pont

40 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA

Értelmezze Ady Endre költeményét! Elemezze a szerkezeti felépítést, az ismétlés szövegformáló szerepét; a stilisztikai-poétikai megoldásokat, a képkalkotás módjait! Térjen ki a toposzok, motívumok versbeli megjelenítésének sajátosságaira!

Megoldása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Ady Endre: *Emlékezés egy nyár-éjszakára*

Az Égből dühödt angyal dobolt
Riadót a szomoru Földre,
Legalább száz ifjú bomlott,
Legalább száz csillag lehullott,
Legalább száz párta omolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Kigyúladt öreg méhesünk,
Legszebb csikónk a lábát törte,
Álmomban élő volt a holt,
Jó kutyánk, Burkus, elveszett
S Mária szolgálónk, a néma,
Hirtelen hars nótákat dalolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Csörtettek bátran a senkik
És meglapult az igaz ember
S a kényes rabló is rabolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Tudtuk, hogy az ember esendő
S nagyon adós a szeretettel:
Hiába, mégis furcsa volt
Fordulása élt s volt világnak.
Csúfolódóbb sohse volt a Hold:
Sohse volt még kisebb az ember,
Mint azon az éjszaka volt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Az iszonyúság a lelkekre
Kaján örömmel ráhajolt,
Minden emberbe beköltözött
Minden ősének titkos sorsa,
Véres, szörnyű lakodalomba
Részegen indult a Gondolat,
Az Ember büszke legénye,
Ki, íme, senki béna volt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Azt hittem, akkor azt hittem,
Valamely elhanyagolt Isten
Életre kap s halálba visz

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA

A drámai alkotások esetenkénti vulgáris nyelvhasználata, a beszélt nyelv e rétegének színpadi megjelenítése megosztja a szélesebb közvéleményt, és különféle álláspontok megfogalmazására készíti a színházi alkotókat és a nézőket.

Indokoltnak tartja-e a durva beszédmódot korunk színműveiben és/vagy színpadi előadásaiiban? Verbális agresszióknak tekinti, vagy napjaink megnyilatkozási formáit leképező nyelvhasználatnak minősíti, melyet szükséges megjeleníteni? Fogalmazza meg véleményét! Reflektálásában vegye figyelembe Kiss Csaba² és Háy János³ idézett gondolatait! Kifejtésében hivatkozhat olvasmányélményeire és/vagy az Ön által látott színházi előadás/ok/ra! Reflektáló szövegében alkalmazza stilisztikai, retorikai ismereteit! Megoldása 150-450 szó terjedelmű legyen!

„...az író azt érzi, neki is joga van a valóságot a maga pucér formájában ábrázolni, színpadra vinni, jogunk van ezeket a tükröket a színpadra felpakolni. A közönség pedig úgy érzi – minél kisebb, hagyományosabb közösségről van szó, annál inkább –, hogy neki pedig joga van megbotránkozni, felállni, a széket hátracsapni, a szomszédokat megkérdezni, hogy ti meddig nézitek még ezt a szemetet, és végül dohogva kimenni, pénzt visszakérni, feljelenteni, cikket írni stb. Hangot adni a felháborodásnak. [...] Ebben az ideológiai vitában én nem szeretnék állást foglalni, mert véleményem szerint a 'tabukat döntögető író kontra prűd, álszent közönség' ellentét elfödi a lényegét: hogy a trágárság az utóbbi években lapos színpadi divattá, pótcselekvéssé, verbális manírrá, kiüresedő, hatástalan nyelvi eszközzé vált. Szociopótlék a valódi megfigyelés és autentikus rétegnyelvek helyett, fiatalságpótlék, kiábrándultságpótlék, indulatpótlék, belevalóságpótlék, lázadáspótlék. A trágár szavak pedig visszavágnak, mondatbeli súlyuknál fogva uniformizálják a stílust, maguk alá gyűrik a szürke, hétköznapi szavakat.”

Kiss Csaba: *Miért épp?* Színház. 2006. július XXXIX. évf. 7. szám. Trágárság a kortárs drámában.
http://www.old.szhaz.net/pdf/2006_07.pdf

„Ha egy színpadi mű durvaságot tartalmaz a dialógusban, ettől még nem válik trágárrá. [...] A drámai szöveg célja, hogy beszélhető nyelv kerüljön a színpadra. A színpadi nyelv az irodalmi nyelvek közül a leginkább kötődik a nyelv éppen aktuális állapotához. Korántsem gondolom azt, hogy a színpadi írók képesek volnának a nyelvet radikálisan befolyásolni, nem gondolom, hogy például a nyolcvanas évek közepén Spiró *Csirkefej*⁴ének következménye lett volna a – nevezzük így – 'nyelvromlás'. A folyamat teljesen fordítva zajlik: a nyelv alakulása befolyásolja azt, hogy milyen színpadi nyelven szólal meg az alkotó. A vulgarítások alkalmazása egy színpadi műben legfeljebb ügyetlen, ügyefogyott, zavaró vagy ellenszenves, de semmiképpen sem trágár. A bennünket körülvevő nyelv megfelelő módon vulgáris ahhoz, hogy teljesen indokolt legyen az ilyen szavak színpadi használata. [...] A magyar irodalmat nem tartom túl merésznek sem a vulgarítások, sem a veszélyesebb tematikák tekintetében. [...] Egy-két példát leszámítva a magyar irodalom az egészségességről ír; kevésbé mer túrát tenni az esendőség terepén, a világ sötétebb oldalán.”

Háy János *A nyelv diktátuma*. Színház. 2006. július XXXIX. évf. 7. szám. Trágárság a kortárs drámában.
http://www.old.szhaz.net/pdf/2006_07.pdf

² Kiss Csaba (1960 –) rendező, drámaíró, egyetemi tanár.

³ Háy János (1960 –) író, költő, festő, illusztrátor; drámái például: *A Gézagyerek* (2004), *A Senák* (istendramák két részben).

⁴ Utalás Spiró György *Csirkefej* című, a színpadi nyelvben áttörést hozó tragédiájára, továbbá a budapesti Katona József színház emlékezetes előadására. (A darab ősbemutatója: 1986.)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		pontszám	
		Maximális	Elért
I. Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor		40	
II. Szövegalkotási feladatok	Műértelmező szöveg	Tartalom	15
		Szövegszerkezet	5
		Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10
		Összesen	30
	Reflektáló szöveg	Tartalom	5
		Problémaérzékenység	5
		Gondolatmenet	5
		Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	5
		Összesen	20
	Helyesírás		8
Íráskép		2	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100	

dátum

javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
I. Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor			
II. Szövegalkotási feladatok	Műértelmező szöveg		
	Reflektáló szöveg		
Helyesírás			
Íráskép			

dátum

dátum

javító tanár

jegyző